

Lunds Universitet

Avd. för litteraturvetenskap, SOL-centrum

Handledare: Cristine Sarrimo

2017-01-13

Mattias Torstensson

Liva 04

KROPPENS ROLL

i Jag är Zlatan Ibrahimović

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	3
2. Analys	5
2.1. Klassresan	5
2.2. Arbetarsporten	5
2.3. Skolan	6
2.4. Händiga och klyftiga	7
2.5. Revansch	10
2.6. Uppväxten och tuffheten	11
2.7. Attityden	12
2.8. Etnicitet	13
3. Slutdiskussion	14
4. Källförteckning	17

1. INLEDNING

I entréplan till sin nyinköpta villa på Ribersborg har berättarjaget vid namn Zlatan hängt upp en tavla föreställande ett par svettiga fötter placerade på ett omklädningsrums stela kakelplattor. När hans vänner påstår att bilden är äcklig svarar han: "Idioter [...] Det är de fötterna som betalat för alltihop."¹

I den här studien av *Jag är Zlatan Ibrahimović: min historia*, skriven av Zlatan Ibrahimović tillsammans med David Lagercrantz, studerar jag hur berättarjaget använder sin kropp. Jag gör det med utgångspunkt i den brittiska sociologen Paul Willis väl refererade studie *Fostran till Lönearbete* (Learning to Labour).

Paul Willis har i sin studie studerat arbetarpojkar i en brittisk skola. Han har genom observationer och djupintervjuer följt arbetarpojken under deras sista tid i grundskolan och första tid på arbetet i industrin. Det är en i det här sammanhanget relevant teori framförallt eftersom den kombinerar ett klass- och könsperspektiv. Och även om Willis studie inte omfattar etnicitet reflekterar Willis över vilken eventuell inverkan den faktorn skulle kunna ha på studien. Willis frågeställning är "hur och varför arbetarpojken accepterar arbetarjobb och uppenbarligen av fri vilja".² Och även om jagberättaren i *Jag är Zlatan Ibrahimović* inte lönearbetar i ett traditionellt arbetaryrke gör Willis flera kulturella observationer av vad som formar pojkar långt ner på samhällsstegen, där berättarjaget anser sig vara född och uppvuxen. Däri ligger relevansen för den här studien.

Jag har tidigare skrivit ett kortare arbete om *Jag är Zlatan Ibrahimović* som fokuserar på jagberättarens klassresa. Denna studie är djupare och delvis med annan vinkel. Jag fäster här - likt mitt tidigare arbete - ingen vikt vid att *Jag är Zlatan Ibrahimović* kategoriseras som en biografi och att den är skriven av spökskrivaren David Lagercrantz. Jag studerar texten och inte dess tillkomst eller eventuella överensstämmelser med den levande personen och fotbollsspelaren Zlatan Ibrahimović.

Jag är Zlatan Ibrahimović blev en stor succé när den lanserades 2011. Den sålde i över 400 000 exemplar redan första månaden, och därmed är den en av de bäst säljande böckerna i Sverige någonsin.³

1 Ibrahimovic, Zlatan & Lagercrantz, David, *Jag är Zlatan Ibrahimović: min historia*, Bonnier, Stockholm, 2011. s 307

2 Willis, Paul, *Fostran till Lönearbete*, Göteborg, Röda bokförlaget, 1981. s 311

3 Fagerström, Eskil, Zlatanboken slår alla tidigare rekord, *Sydsvenskan*, 05-12-2011,

<http://www.sydsvenskan.se/2011-12-05/zlatanboken-slar-alla-tidigare-rekord> Hämtad: 04-01-2017

Boken har kallats en modern arbetarskildring.⁴ Och forskning om arbetarlitteratur finns det, kanske framförallt nordisk sådan. *Jag är Zlatan Ibrahimović* är dock nyligen lanserad så om just den boken finns ännu inte särskilt mycket skrivet. Litteraturvetaren Cristine Sarrimo har i två artiklar på två språk med delvis samma innehåll berört framförallt medialiseringen av boken, även om hon till viss del även, likt mig, skriver om jagberättarens användning av kroppen. Sarrimo skriver att Zlatan använder sin kropp för att vinna framgång, medan aristokraten David Lagercrantz använder sitt intellekt.⁵ Hur David Lagercrantz använder sitt intellekt är inte föremål för den här studien, men påståendet om Zlatan lockade mig att studera hur romankaraktären Zlatan Ibrahimović använder sin kropp.

4 Bolin, Gunnar, ”En av de bästa arbetarklasskildringar jag läst”, *Sveriges Radio Kulturnytt*, 10-11-2011, <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=4791671> Hämtad: 05-01-2017
5 Sarrimo, Cristine, ”Den medialiserade Zlatan Ibrahimović – En resa från utanförskap och accepterad svenskhet till en västerländsk kanon”, *Jag är den jag är*, Red. Hackman, Boel & Whalström, Maria, Lund: Ellerströms, 2015. s 162

2. ANALYS

2.1. KLASSRESAN

Jagberättaren (vid namn Zlatan) i *Jag är Zlatan Ibrahimović* är fotbollsspelare. Detta yrke har en central del i berättelsen om hans liv. Hans barndoms drömmar, kamp för att uppnå framgång och segrar som leder till fotbollsvärldens topp är vad som utgör huvuddragen i boken.

Zlatan är uppvuxen i Rosengård, ett så kallat socioekonomiskt utsatt område i Malmö, och därifrån gör han en klassresa som tar honom hela vägen till utländska toppklubbar och en status som världens dyraste fotbollsspelare. Boken har en struktur som liknar många andra böcker inom den arbetarlitterära traditionen. Självbiografien är en flitigt använd genre och ett vanligt tema är den manliga arbetarpojken som blickar tillbaka på sin klassresa som började i fattiga förhållanden och som tog honom till toppen.⁶ I slutet av *Jag är Zlatan Ibrahimović* har berättarjaget återvänt till sin uppväxts kvarter och kommit till insikt: "Jag var hjälten som återvände."⁷

2.2. ARBETARSPORTEN

Enligt Garry Whannel är fotboll en klassisk arbetarsport, vilken historiskt utövats av män. Det är framförallt en arbetarsport med anledning av dess kollektiva karaktär, vilket skiljer den från medelklassens individuella sporter.⁸ Vem som helst som har ett runt föremål kan spela fotboll och dyr utrustning behöver bara den som är mer intresserad av klädseln än spelet. Fotboll är också en kontaktsport. För även om det är en lagsport, utgår spelet från de individuella aktörernas fysiska kamp om bollen. De enskilda spelarnas fysiska egenskaper är centrala och avgörande för deras spelstil.

I *Jag är Zlatan Ibrahimović* beskrivs kroppen som en produkt som tillhör fotbollsklubbarna. Ledningen styr över fotbollsspelarens ben. Fotbollsspelare som säljs är

6 Forssberg Malm, Anna, "Solidaritet, identifikation eller gudomlig vrede?" *Från Nexø till Allakoski: aspekter på nordisk arbetarlitteratur*. Red. Jonsson, Bibi, Nilsson, Magnus, Sjöberg, Birthe & Vulovic, Jimmy, Litteraturvetenskap, Lunds universitet, Lund, 2011. s 91

7 Ibrahimović & Lagercrantz. s 421

8 Whannel, Garry (2007). "Mediating Masculinities. The Production of Media Representations in Sport". *Sport & Gender Identities: Masculinities, Femininities and Sexualities*. Red. Cara Carmichael Aitchinson, London/New York: Routledge, 2007. s 11f

produkter på en marknad. En viss fysionomi innebär en viss spelstil. Varje spelarköp föregås av en läkarundersökning för att kontrollera att inga defekter finns på kroppen som hindrar den från att utföra sin uppgift. Zlatan är “en stor investering som inte får gå sönder”.⁹ Denna kropp ska må optimalt genom ordentliga kostvanor och planerade träningsprogram för att åstadkomma max på plan.¹⁰

Det är en traditionellt maskulin bild som framträder, där den starka kroppen sätts i fokus. Enligt Whannel är det vanligt att biografier om idrottsmän reproducerar maskulinitet, där svårigheter och fiender övervinns och segrar åstadkoms.¹¹ Burstyn skriver att den moderna kommersialiserade manliga sporten har förvandlat professionella atleter till moderna gladiatorer, och att detta reproducerar en hypermaskulinitet.¹²

Den liknelse med modern gladiatorer som Burstyn gör, görs också i jagberättarens språk. Fotboll framställs som ett krig och krigsmetaforer är vanligt förekommande. Det pratas om anfall, försvar och skott etc. Därutöver beskriver jagberättaren matcher som “rena kriget”, han befinner sig i “ingenmansland” och “kroppen är redo för strid”. Tränaren José Mourinho är som en “general på slagfältet”, och uppmuntrar inför en match spelarna att “gå ut som hungriga lejon, som krigare”. Fotbollen beskrivs som “en fight”.¹³

2.3. SKOLAN

I den romantiserade bilden och upphöjandet av den fysiska kroppen och hårda tongången ligger också ett nedvärderande av det motsatta eftertänksamma och försiktiga tänkandet. Jagberättarens sejour i toppklubben FC Barcelona blir kortvarig. Orsaken sägs vara den strikta och ordningsamma kultur som råder i klubben. Denna ordningsamma miljö liknas vid en skola, där spelarna uppträder som elever. Det är en miljö som överhuvudtaget inte passar jagberättaren. Han beskriver hur han blir deprimerad och människor i hans omgivning känner inte längre igen honom. Han trivs bättre när han får vara sig själv, för han “trivs inte bland ordningsmän”.¹⁴

9 Ibrahimović & Lagercrantz. s 311

10 Ibrahimović & Lagercrantz. s 257

11 Whannel. s 9

12 Burstyn, Varda, *The Rites of Men: Manhood, Politics, and the Culture of Sport*, Toronto: University of Toronto Press, 1999. s 138, 193

13 Ibrahimović & Lagercrantz. s 275, 276, 381, 345, 341, 412

14 Ibrahimović & Lagercrantz. s 55-56

Tränaren i Barcelona, Pep Guardiola, beskrivs som grubblande och feg. Av berättarjaget får han smeknamnet “filosofen” och hans taktikgenomgång är “avancerat skitprat”.¹⁵ Filosof, som är en av den akademiska världens finaste titlar, föräras här fotbollstränaren som tänker så mycket och djupt att han, enligt jagberättaren, är oförmögen att leda laget. En av den akademiska och tänkande världens mest upphöjda titlar blir i den maskulina fotbollsvärlden ett skällsord.

Tänkandet är inte bara överflödigt, det utmålas av jagberättaren som direkt skadligt för en fotbollsspelare: ”Fotboll är ingenting man tänker ut. Fotboll bara händer [...]”¹⁶ För att nå framgång i fotboll ska man ha instinkt: ”Du får aldrig tänka för mycket på plan. Du ska bara spela [...]”¹⁷

Jagberättaren gör alltså en grov uppdelning mellan två världar. Den ena bestående av ordning och tänkande, den andra av frihet och fysisk styrka. För att bättre förstå denna uppdelning kan vi ta hjälp av sociologen Paul Willis.

2.4. HÄNDIGA OCH KLYFTIGA

I den väl refererade studien *Fostran till lönearbete*, studerar Paul Willis ett gäng arbetarpojkar i en brittisk skola. Precis som jagberättaren i *Jag är Zlatan Ibrahimović* gör de en liknande uppdelning mellan händiga och klyftiga. Det händiga kroppsarbetet upphöjs till dygd medan det klyftiga intellektuella tänkandet nedvärderas. Praktiskt erfarenhet är bättre än teoretisk kunskap.¹⁸

Enligt Willis är skolan en institution som i praktiken bidrar till att bourgeoisien kan bejaka sin samhällliga ställning. I skolan vinns kvalifikationer som sedermera leder till arbete. Med stöd i Bourdieus och Passerons studie *Reproduktionen* visar Willis att ”utbildningsmässig framgång kontrolleras av en 'rättvis' meritokratisk prövning av precis de färdigheter som det kulturella kapitalet ger.”¹⁹ Således blir skolan en institution för att legitimera bourgeoisiens kunskap som kvalifikationer, vilket ger den dess privilegierade ställning i förhållande till arbetarna. Men arbetarbarnen genomskådar i skolan sina villkor och vägrar anpassa sig efter

15 Ibrahimović & Lagercrantz. s 394, 62

16 Ibrahimović & Lagercrantz. s 128

17 Ibrahimović & Lagercrantz. s 410

18 Willis. s 251, 117

19 Willis. s 220-225

dem. De skapar en motkultur mot skolans värden.²⁰ Denna motkultur tar sig uttryck framförallt i ett motstånd mot de auktoriteter som företräder skolmiljöns värden.²¹

Motkulturen består i en upphöjning av motsatta värden som hämtas från den vuxna manliga arbetarmiljön.²² Dessa upphöjs genom olika handlingar som jag återkommer till.

Skolans värden är ordning, kontroll, regler och intellektuellt tänkande. De motsatta värdena som hämtas från den manliga arbetarmiljön är fysisk styrka och kroppsarbete. Så formas uppdelningen mellan händiga och klyftiga. Det händiga upphöjs över det klyftiga och praktisk erfarenhet värderas högre än teoretisk kunskap. Det här, menar Willis, förklarar arbetarnas brist på engagemang för politisk förändring och varför de trots sämre villkor accepterar lågbetalda lönearbeten.

Uppdelningen mellan händiga och klyftiga är enbart möjlig i ett patriarkalt samhälle. Arbetarpojkarna förknippar kroppsarbetet med manlighetens sociala överlägsenhet, medan tänkandet och det intellektuella förknippas med kvinnans sociala underlägsenhet. På så vis kan arbetarpojkarna - trots att de är förlorare i det kapitalistiska samhället och i sin utbildningsvägran i de flesta fall dömda till lågavlönade kroppsarbeten - se sig som vinnare i uppdelningen mellan könen, en faktor som överlagrar det faktum att de är förtryckta i det kapitalistiska systemet.²³ Det är deras pyrrhusseger.

Willis menar att om kvinnligheten omvärderas måste även synen på det intellektuella arbetet omvärderas. Arbetarpojkarna "kan tro på det omanliga i skrivbordsarbetet endast så länge fruar, flickvänner och mödrar betraktas som inskränkta, underlägsna och oförmögna till vissa ting".²⁴

I *Jag är Zlatan Ibrahimović* beskriver jagberättaren en fotbollsvärld där kroppen är överställd tänkandet, och det är inte bara så att kroppen framstår som viktigare; tänkandet kan stundtals vara direkt skadligt för den som vill nå framgång och lyckas som fotbollsspelare. Likt arbetarpojkarna i Willis studie går jagberättaren i opposition mot skolans värderingar och de auktoriteter som upprätthåller dem. Han förkastar den strikta ordningen i FC Barcelona där "världens bästa spelare stod och bockade" och framförallt förkastar han lagets filosof till tränare.²⁵ Han gör det genom ständiga jämförelser mellan fotbollsklubben och skolan: "Jag

20 Willis. s 311

21 Willis. s 51f

22 Willis. s 63

23 Willis. s 250-255

24 Willis. s 256

25 Ibrahimović & Lagercrantz. s 562

körde klubbens Audi och stod där och nickade som i plugget, eller som jag kanske borde stått och nickat i plugget.”²⁶

Men det är inte bara Barcelona som jämförs med skolan. Även landslaget uppfattas som en regelstyrd institution inspirerad av den begränsande skolan. Zlatan skickas hem från en landslagssamling efter en sen ankomst och han kan inte förstå varför landslaget tillämpar sitt regelverk så strikt. Han kallas in till ett möte med landslagsledningen och betonar att han avskyr möten med förklaringen att det påminner honom om alla de gånger han blivit inkallad som barn efter att ha gjort något hyss. Men möten är lika mycket ett samtal där språket har större betydelse än den maskulina kroppen - och där mötet symboliserar den skolmiljö som jagberättaren nedvärderar.

Mötet med landslagsledningen beskrivs i skoltermer: “[J]ag lyssnade på Lagerbäcks lilla föreläsning om hur tydliga de varit med sina regler med samma intresse som jag lyssnat på lärarna i plugget [...]”²⁷

Till detta kan vi tillfoga att jagberättarens egen skolgång beskrivs som stökig, där han vägrade inordna sig under ordningen och reglerna. Han kom ofta sent (men läxorna gjorde han åtminstone ibland). Han citerar sin lärare som ska ha sagt att han var den stökigaste eleven hon haft på trettioett år.²⁸

Berättarjaget gör alltså tydliga paralleller mellan skolan och fotbollen. Han passar inte i regelstyrda och ordningsamma institutioner. Sådan är skolan och sådan kan fotbollsklubben vara - om det vill sig illa. Samtidigt görs en mer generell liknelse mellan skolan och fotbollsklubben, där båda genom undervisning ska ge individen kvalifikationer som är till nytta i framtiden. Till exempel beskrivs den holländska fotbollsklubben Ajax som en bra skola för unga fotbollsspelare som vill utvecklas.²⁹

Parallellen med skolan gör Willis studie relevant för min uppsats. Willis studerar arbetarpojkar i en brittisk skola. Det är först och främst en studie av just de arbetarpojkar i den skolan och i den tiden. Ändå kan hans studie användas för att jämföra hans observationer med andra grupper av människor i andra tider och andra sammanhang för att finna eventuella överensstämmelser och avvikelser. Det innefattar även att använda studien som grund för en jämförelse med litterära texter.

26 Ibrahimović & Lagercrantz. s 56

27 Ibrahimović & Lagercrantz. s 284

28 Ibrahimović & Lagercrantz. s 84, 145

29 Ibrahimović & Lagercrantz. s 132

2.5. REVANSCH

Den ordningsamma miljön är för jagberättaren ett hinder för framgång. Hans egen karriär bygger på att han varit annorlunda: “[D]en som är speciell och lite avig är ofta den bästa. Jag hatar när de som skiljer ut sig trycks ner. Hade jag inte varit annorlunda skulle jag inte suttit här [...]”³⁰

Han anser att om han rättat in sig i ledet och följt tränarens alla angivelser hade han aldrig blivit fotbollsproffs.

Källan till framgång är alltså att inte inlemma sig i den ordningskultur som skolan står för. Det annorlundaskapet som jagberättaren säger sig besitta består av hans opposition mot den ordningsamma skolmiljön som han anser att andra rättar sig efter. Han går sin egen väg och bryr sig inte om reglerna, och detta har lett honom till toppen. Annorlundaskapet och regelbrytandet yttrar sig i en liknande motkultur som den arbetarpojkarna uppvisar mot skolan i Willis studie.

Willis studie visar en för arbetarpojkar vanligt förekommande killerinstinkt. Klassresenären vill lyfta sig ur den egna klassen och samtidigt bevisa att han är bättre än de privilegierade. Det är en drivkraft som leder till hårt arbete och framgång. Killerinstinkten är vanlig framförallt inom sporten, som är en värld fylld med tuffhet och maskulinitet.³¹

Jagberättaren beskriver denna killerinstinkt som en revansch: “Hela min karriär bygger på viljan att slå tillbaka.”³² Det är en killerinstinkt och strävan efter revansch och framgång som genomförs med samma medel som den motkultur arbetarpojkarna i Willis studie skapat i sin opposition gentemot skolan, det vill säga i ett upphöjande av den maskulina kroppen. Framgång vinnas inte genom att tillförskansa sig teoretiska kvalifikationer i medelklasskolans utbyteskedja som leder till ett fint cv och ett framtida arbete, utan genom att bryta mot reglerna, gå sin egen väg och skaffa sig praktiska färdigheter. När Zlatan blir utslängd från en lektion i italienska talar han om för läraren att det inte spelar någon roll, för han kommer ändå lära sig språket när han är proffs i Italien.³³ På samma vis skickar han hem den italienska språkläraren som fotbollsklubben låtit anställa för att lära honom språkets grammatik, för att

30 Ibrahimović & Lagercrantz. s 414

31 Willis. s 164f

32 Ibrahimović & Lagercrantz. s 350

33 Ibrahimović & Lagercrantz. s 102

istället lära sig språket genom praktisk användning av det i bland annat intervjusituationer.³⁴
Praktisk erfarenhet är den bästa formen av lärande.

2.6. UPPVÄXTEN OCH TUFFHETEN

Det hårda och tuffa livet i en storstads ghettoområde ger de rätta virket för den som vill lyckas. Jagberättaren anser att hans bakgrund har format honom till den han är och att den uppfostran var en nödvändighet för hans möjlighet att bli framgångsrik fotbollsspelare. Han använder sin bakgrund för att vinna framgång, precis som arbetarpojkar i Willis studie gör.³⁵

Uppfostran har skapat en Zlatan med hårt skal som utan svårigheter kan delta i den tuffa och hårda (både fysiskt och psykiskt) fotbollsmiljön: “Jag var den som fightades. Jävlades någon, jävlades jag tillbaka. Det var mitt sätt att överleva, och jag lärde mig att inte linda in saker.”³⁶

Han beskriver sin uppväxt som hård och tuff, där det inte funnits utrymme för vänliga samtal om känslor. “Det var inget svenskt snack hemma direkt, inget ‘älskling, var snäll och räck mig smöret’, utan mer: ‘Hämta mjölken din idiot!’.” Det är en ständig kamp för mat på bordet, hans mor slår honom med träslevar och när han trillar ner från ett tak är det ingen som tycker synd om honom. Istället får han en utskällning för att han befunnit sig på taket.³⁷

Denna tuffa och hårda miljö har format honom och gett honom egenskaper som han anser är grundläggande för en fotbollsspelare. Han är förvånad över att hans vän Maxwell lyckats bli en framgångsrik fotbollsspelare, för “Så snälla killar brukar inte hävda sig i fotbollen. Du behöver vara tuff och hård [...]”³⁸

Fotbollen beskrivs som en fysisk sport där man måste stå upp för sin sak: “Materazzi skulle gå emot mig hårt för det var hans jobb. Det var viktigt för laget att få stopp på mig och i såna lägen finns bara ett sätt att svara. Du måste slå tillbaka lika tufft. Annars förlorar du initiativet och riskerar att skadas.”³⁹

34 Ibrahimović & Lagercrantz. s 231

35 Willis. s 254

36 Ibrahimović & Lagercrantz. s 381

37 Ibrahimović & Lagercrantz. s 69

38 Ibrahimović & Lagercrantz. s 308

39 Ibrahimović & Lagercrantz. s 408

Det händer att han skallar en och annan spelare under matcherna. På plan förekommer också våld och ibland blir det grovt. Zlatan säger till en motståndare att han "ger igen med kroppen och inte med ord".⁴⁰

Detta våld - som ses som en del av sporten - bidrar till att reproducera den maskulina föreställningen och får fotbollen att framstå som ett gladiatorspel.

2.7. ATTITYDEN

I Willis observation av arbetarpojkar finner han en rå och tuff attityd där ungdomarna slår och sparkar varandra, samtidigt som det ses som en svaghet att inte försvara sig. Våldet ingår som det övriga upphöjandet av den maskulina kroppen i oppositionen mot den ordningsamma intellektuella skolmiljön. Slagsmålen ingår i en repertoar av skämttekniker som omfattar grova och sexistiska skämt - inte sällan practical jokes.⁴¹ Det grova sättet att skämta på existerar inte bara i klassrummet utan även i det omklädningsrum som berättarjaget beskriver: "Han [Cassano, min anmärkning] kunde behöva en spark. Jag gick förbi honom och tevereportern och drog till en fot i huvudet på Cassano, inte hårt förstås, men inte löst heller."⁴²

Våldet ger adrenalinkickar och i Willis studie uppnår arbetarpojkar samma spänning och adrenalinkickar även genom stöld.⁴³ De här adrenalinkickarna försöker även Zlatan uppnå genom diverse hyss och regelbrott som bryter mot skolmiljöns regler och ordning. Han beskriver sig som rastlös och att någonting hela tiden måste hända. "Så fort livet är stillastående vill jag ha action".⁴⁴ Han är med andra ord inte bekväm i den regelstyrda skolan och väntan på att långsiktig planering ska utmynna i kvalifikationer för ett framtida jobb. Zlatan uppnår action och adrenalinkickar genom att köra för fort, köra mot rött, spränga airbombs och snatta cyklar.⁴⁵

40 Ibrahimović & Lagercrantz. s 63, 406

41 Willis. s 82-87, 116

42 Ibrahimović & Lagercrantz. s 417

43 Willis. s 95

44 Ibrahimović & Lagercrantz. s 57

45 Ibrahimović & Lagercrantz. s 195, 163, 82

2.8. ETNICITET

Klass och kön måste ses som två faktorer som samverkar i processen som skapar det kulturella beteendet hos arbetarpojkarna. Ytterligare en faktor som påverkar är etnicitet, en faktors betydelse som Willis inte studerat i sin studie (mer än att han noterat de studerade pojkarnas nedtryckande av minoriteter). Han reflekterar emellertid över etnicitetens betydelse. Han spekulerar i att den motkultur gentemot skolan som utkristalliserar sig hos arbetarpojkarna, hos invandrare riskerar att innebära ett totalt avståndstagande från skola och arbete.⁴⁶

Detta totala avståndstagande kan inte skönjas i berättarjagets berättelse, förutom i korta stunders frånvaro från skola och fotboll i ungdomen. Vid ett tillfälle framgår det också att berättarjaget inte ser sin familj som lämpad för kroppsarbete. När han tillsammans med några vänner spinner upp hjulspår på sin flickvans grusade innergård och därefter skickar lillebrorsan att rätta till saken går det inte så bra. “[V]i har ingen koll på krattor och sånt i vår familj. Brorsan gjorde ingen succé direkt [...]”⁴⁷ Denna grusyta har berättarjagets flickvän krattat i ordning strax före buskörningen. En ordning som berättarjaget alltså förvandlar till oordning. Och så beskrivs också skillnaden mellan den ordningsamma flickvännen som kommer från en fin medelklassfamilj som vet allt om reglerna vid matbordet, och berättarjaget som bryter mot all ordning och alla regelstyrda miljöer.⁴⁸

Berättarjagets familj är inte lämpad för kroppsarbete men likväl arbetar hans mamma som städerska och pappan är vaktmästare och tidigare murare. Men traditionella arbetaryrken verkar inte vara något alternativ för jagberättaren själv, som vid ett tillfälle resonerar om vad som skulle hänt ifall han inte blivit fotbollsproffs: “Man har frågat mig: vad skulle jag ha gjort om jag inte blivit fotbollsspelare? Jag har ingen aning. Men kanske hade jag blivit kriminell.”⁴⁹

Det är med andra ord enbart hans talang förenat med hårt arbete som räddat honom från det utanförskap som många andra förtryckta invandrarungdomar i förorterna riskerar hamna i.

46 Willis. s 161, 263

47 Ibrahimović & Lagercrantz. s 187

48 Ibrahimović & Lagercrantz. s 206

49 Ibrahimović & Lagercrantz. s 82

3. SLUTDISKUSSION

Jag har i den här studien studerat hur berättarjaget i *Jag är Zlatan Ibrahimović* använder sin kropp. Precis som arbetarpojarna i Paul Willis studie nedvärderar han tänkandet och upphöjer det fysiska kroppsarbetet. Tänkandet hör ihop med ordning och regler, medan den fysiska kroppen och friheten kopplas samman.

Nedvärderat av tänkandet sker genom oppositionen mot den intellektuella och ordningsamma skolmiljön, där det praktiska ses som viktigare än den teoretiska kunskapen. Avståndstagandet mot tänkandet och ordningen sker först och främst gentemot auktoriteterna som representerar värdena i dessa miljöer - det vill säga tränare och ledare. Pep Guardiola liknas vid en filosof och Lars Lagerbäck håller föreläsningar. Alltså finns likheter med Willis studie där arbetarpojarna främst opponerar sig mot lärarna.

Ingen framgång kan åstadkommas i de regelstyrda institutionerna. Framgång vinnas genom att bryta mot ordningen och gå sin egen väg. Då får inga ordningsmän stå i vägen.

Berättarjaget gör inte själv någon tydlig association mellan tänkandet och ordningen som kvinnligt och det fysiska arbetet som manligt. Likväl är det egenskaper som traditionellt i vårt samhälle har associerats med respektive kön, och det är möjligt att läsa texten som att den kopplingen finns enligt samma strukturer som Willis visar, trots att den inte är uttalad eller för berättarjaget medveten. Den finns, som det heter, mellan raderna.

Jag har använt mig av Paul Willis studie eftersom han studerar arbetargrabbar, men också för att berättarjaget gör flera likheter mellan skola och fotbollsklubb som upprättar en förbindelse dem emellan. Berättarjagets jämförelse med skolan görs i både positiva och negativa ordalag. Positiv först och främst i liknelser mellan de två miljöerna, där båda är en slags uppfostrings- och läroanstalt. Negativt i den mån att framförallt FC Barcelona (men också landslaget under Lars Lagerbäcks ledning) jämförs med en skola där ordning råder och regler följs, en miljö som enligt berättarjaget hämmar honom eftersom han behöver bryta mot reglerna och få möjlighet att vara annorlunda för att lyckas på fotbollsplan.

Willis studie är genom dessa liknelser och jämförelser alltså intressant även om fotbollsspelare på tjugohundratalet knappast kan påstås vara ett arbetaryrke. Däremot beskriver berättarjaget en fattig uppväxt och anser sig komma från proletära förhållanden. Enligt Willis är hans studie förvisso en observation av pojkar i en skolklass, men den säger samtidigt någonting mer om arbetarkulturen i stort.⁵⁰

50 Willis. s 212

Men berättarjaget är inte bara proletär. Han tillhör också en minoritet i det land han växer upp. Berättarjaget gör inga totala avståndstaganden från skolmiljön eller arbetet, så som Paul Willis spekulerar i att barn med utlandsfödda föräldrar riskerar att göra. Även om berättarjaget tror att han kunnat hamna i kriminalitet och utanförskap ifall han ej lyckats som fotbollsspelare.

Berättarjaget påpekar vikten av att lyssna till tränaren, även om man inte alltid ska göra det.⁵¹ Det vill säga; han förordar inget totalt avståndstagande från regler, men att man bör vara selektiv i valet av de regler man väljer att lyda. Men när det gäller spelet på plan i stunden är tänkandet rent av skadligt, för där ska kroppen agera på instinkt.

Man måste, som Willis skriver, skilja mellan klass och individ. Individen kan använda sin bakgrund för att vinna framgång, men arbetarklassen som kollektiv kan inte genom utbildningsväsendet uppgå i en medelklass.⁵²

Annorlundaskapet är det som för honom till toppen; att han gått sin egen väg och trott på sina val. Styrkan att göra det kommer från den hårda och tuffa uppväxtmiljön där han blev slagen och saknade pengar, och där jargongen generellt var hård. Hans revanschlusta har fått honom att inte ge upp. Denna revanschlusta väcker hans agent Mino Raiola genom provokation, så att han ska sträva efter att bli en bättre fotbollsspelare och inte stagnera bara för att han har sin guldlocka och Ferrari. Revanschlustan måste finnas för att han ska kunna vara bäst i världen.⁵³ Det är en killerinstinkt Paul Willis kan se i sin studie, och den är särskilt vanlig för arbetarpojkar inom den maskulina sportvärlden.

Fotbollsvärlden beskrivs i maskulina termer där spelet liknas vid krig. Jagberättaren använder sin kropp för att i spänstig manér vinna respekt, och han undviker inte att fysiskt slå en och annan motspelare på fotbollsplanen där den moderna gladiatorkampen pågår.

Likt arbetarpojkar i Willis studie slåss på skämtsamt vis och tillgodogör sig adrenalinkickar genom stölder, spränger jagberättaren airbombs, sparkar skämtsamt lagkamrater i huvudet och klipper upp cykellås. Allt för att åstadkomma adrenalinkickar som ska göra stillasittande stunder mer händelserika.

På spelets villkor enligt den kapitalistiska logiken är jagberättarens kropp en handelsvara som fotbollsklubbarna köper och säljer. Kroppen ska utföra arbetet, även om jagberättaren

51 Ibrahimović & Lagercrantz. s 372

52 Willis. s 224

53 Ibrahimović & Lagercrantz. s 199-202

påtar att klubbarna köper "hela produkten".⁵⁴ Klubbarnas investeringar görs först och främst efter bedömning av kroppens färdigheter och det intellektuella utmålas sällan som en möjlig styrka utan enbart som en eventuell belastning och något som riskerar hålla tillbaka kroppens kapacitet och möjligheter.

Genom att dra paralleller till Willis studie har jag kunnat beskriva berättarjagets uppvärdering av den maskulint associerade kroppen framför det kvinnligt associerade tänkandet, och hur det lett honom till framgång. Kroppen är det viktiga verktyget som fört honom till en strålande karriär som fotbollsspelare. En karriär som inneburit rikedom och kändisskap, och allt är fötternas förtjänst.

54 Ibrahimović & Lagercrantz. s 129

4. KÄLLFÖRTECKNING

Bolin, Gunnar, ”En av de bästa arbetarklasskildringar jag läst”, *Sveriges Radio Kulturnytt*, 10-11-2011, <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=4791671>
Hämtad: 05-01-2017

Burstyn, Varda, *The Rites of Men: Manhood, Politics, and the Culture of Sport*, Toronto: University of Toronto Press, 1999

Fagerström, Eskil, Zlatanboken slår alla tidigare rekord, *Sydsvenskan*, 05-12-2011, <http://www.sydsvenskan.se/2011-12-05/zlatanboken-slar-alla-tidigare-rekord> Hämtad: 04-01-2017

Forsberg Malm, Anna, ”Solidaritet, identifikation eller gudomlig vrede?” *Från Nexø till Alakoski: aspekter på nordisk arbetarlitteratur*. Red. Jonsson, Bibi, Nilsson, Magnus, Sjöberg, Birthe & Vulovic, Jimmy, Litteraturvetenskap, Lunds universitet, Lund, 2011

Ibrahimović, Zlatan & Lagercrantz, David, *Jag är Zlatan Ibrahimović: min historia*, Bonnier, Stockholm, 2011

Sarrimo, Cristine. ”Den medialiserade Zlatan Ibrahimović – En resa från utanförskap och accepterad svenskhet till en västerländsk kanon”. *Jag är den jag är*. Red. Hackman, Boel & Whalström, Maria. Lund: Ellerströms, 2015

Whannel, Garry (2007). ”Mediating Masculinities. The Production of Media Representations in Sport”. *Sport & Gender Identities: Masculinities, Femininities and Sexualities*. Red. Cara Carmichael Aitchinson, London/New York: Routledge, 2007

Willis, Paul, *Fostran till Lönearbete*, Göteborg, Röda bokförlaget, 1981